

GROTE VERHALEN VOOR KLEINE MENSEN

preek over Psalm 78,3-7

Bijbellezingen

Psalm 78,1-11; 67-72

Matteüs 13,31-35

Bedum, 21 oktober 2018

Ds. Marten de Vries

Gemeente van Jezus Christus, mijn zussen en broers door Hem,
doopouders en hun familie en vrienden,

kinderen centraal

‘Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst.’ Om vitaal te blijven moet de samenleving, maar ook de kerk, investeren in kinderen en jongeren. Dat proberen wij ook. Twee week geleden hadden we hier een jeugddienst; begin november, op dankdag, een kinderdienst. Zonet zijn de kinderen van groep 1 en 2 weggegaan om onderwijs op hun niveau te krijgen; vanmiddag zijn die van groep 6-8 aan de beurt. Deze week is er vakantiebijbelweek. Afgelopen dinsdag en woensdag waren er catechisaties. We hebben een jeugdraad die zich speciaal bekommert om zestien- tot vijftientigjarigen. Ook in Psalm 78 staan kinderen centraal. Ze worden in vers vier tot zes niet minder dan driemaal genoemd: “Wij willen het onze kinderen niet onthouden;” “Hij gaf onze voorouders de opdracht de wet aan hun kinderen te leren”; “zij die nog geboren moesten worden, zouden het weer aan hun kinderen vertellen.” Alle aandacht dus voor ‘het komend geslacht’.

ieder z’n eigen waarheid

We doen het tegenwoordig anders dan vroeger. Er zijn überhaupt heel veel verschillen met niet eens zolang geleden. Ik kan het hebben over mode, media, techniek of transportmogelijkheden. Er zijn nieuwe ideeën over onderwijs en opvoeding. Maar wat ook gewijzigd is, is dat – zoals men zegt – ‘de tijd van grote verhalen voorbij’ is. Vroeger dachten mensen dat er één waarheid is. Er bestaat tegenwoordig groot wantrouwen tegen ‘grote verhalen’. Of die nu afkomstig zijn van een politieke ideologie of dat de kerk die verkondigt. Ondanks computers geloven mensen niet meer zo in maakbaarheid door een samenhangende visie. Die cultuur weerspiegelt zich ook in de kerk. Mensen koesteren hun eigen waarheid. “Voor mij is het zo dat...” “God is voor mij iemand die...” En het is bon ton voor kerkleiders om afstand te nemen van hun opvoeders, die het allemaal zo zeker wisten. Stelligheid is achterhaalde dommigheid. Niet dan deze tijd.

het grote verhaal van God

Wij willen in veel dingen meegaan. Een nieuwe Bijbelvertaling. Het zangrepertoire en de muziekinstrumenten in de kerkdienst. Gebruikmaking van een beamer. De vorm van

catechese, waarin we profiteren van hedendaagse didactische en pedagogische inzichten. Mogelijk over een poosje digitaal collecteren in de kerk. Maar wat echt níet kan is dat we geen grote verhalen meer vertellen. “Luister goed,” zo begint de dichter van onze psalm. En ik zeg het Asaf na. (Ik lees uit de ‘Bijbel in Gewone Taal’.) “Wijze woorden wil ik spreken over dingen die vroeger gebeurd zijn. Onze kinderen moeten dat weten. Wij zullen hun het verhaal vertellen over de machtige daden van de Heer.” Grote verhalen voor kleine mensen. De apostelen vertelden ze op Pinksteren.¹ Wij moeten ze nog altijd aanhoren. En doorvertellen. In de wereld en in de kerk. Thuis om te beginnen! Dat is precies wat jullie bij de doop van je kind beloven!

Het thema:

GROTE VERHALEN VOOR KLEINE MENSEN.

Drie gedeelten:

1. waar gaan die verhalen over?
2. wie moet ze vertellen?
3. waar dienen ze voor?

WAAR GAAT HET OVER?

van Soan tot Sion

Van de honderdvijftig psalmen zijn er drie die de geschiedenis van Israël bezingen. Dat zijn 78, 105 en 106. Ook 136 kun je er wel bij rekenen. Psalm 78 is na Psalm 119 de langste uit het psalmboek. We hebben hem nou maar niet helemaal gelezen, alleen het begin en het eind. De intro: waarom Bijbelse geschiedenis? Antwoord: zo leren ook jongeren in God geloven. En de slotverzen: kijk es hoe God voor verrassingen zorgt. En daartussenin maakt Asaf z'n eigen selectie: gebeurtenissen tussen Sóan: verzen 12 en 43 – een stad in Egypte; en Sión: vers 68 – Jeruzalem, de tempelstad.

dieptepunt tijdens Eli

Wat vertelt hij? Eerst de wonderen bij de uittocht uit Egypte. Dat ze “door de Rietzee en de woestijn op weg naar het beloofde land” gingen.² Vanaf vers 32 over het ongelooflijke ongeloof van de Israëlieten in de woestijntijd; dat ze zo snel Gods wonderen vergaten; maar dat God hun steeds nieuwe kansen gaf. Nog es over de exodus en over de tien plagen die eraan voorafgingen.³ En dan over het ondankbare gedrag van Gods volk in het land Kanaän. Met als dieptepunt het verhaal dat in de tijd van Eli ‘de ark van het verbond’ in Silo werd buitgemaakt.⁴

anders dan Efraïm

En tenslotte de veelbetekenende verzen over Gods switch van Silo naar Sion, van tabernakel naar tempel, van Efraïm naar Juda. De kinderen en kleinkinderen van de kerk moesten de HEER leren vertrouwen en gehoorzamen. Anders dan hun voorouders, ‘de mannen van Efraïm’. Die hadden geen goed voorbeeld gegeven. Met de Nieuwe Psalmberijming:

¹ Handelingen 2,11 (‘μεγαλειος’).22 (‘δυναμις’).

² Doopformulier.

³ Exodus 7,14-11,10; 12,29-36.

⁴ I Samuël 4,2-22.

“Zij moesten niet zo dwars zijn als ten tijde van Efraïm: die stam trok niet ten strijde. Zij bleven zich met hand en tand verzetten tegen wat God gezegd had in zijn wetten. Zij vluchtten weg en dachten er niet aan dat Hij altijd voor hen had klaargestaan.”⁵

anders dan Israëel

Misschien gaat dit over Rechters 12: het conflict tussen de Efraïmieten die niet meevochten tegen de Ammonieten en rechter Jefta die hem vervolgens in de pan hakte.⁶ Het gaat ook over het hele ontrouwe tienstammenrijk, begonnen met de Efraïmiet koning Jerobeam.⁷ Over Israëel, ook wel ‘Efraïm’ genoemd;⁸ naar de jongste zoon van Jakobs lievelingszoon Jozef, door grootvader samen mét, maar ook méér dan z’n oudere broer Manasse gezegend.⁹ Na overleg met Efraïmiet Jozua¹⁰ hadden beide jongens ook nog samen een gigantisch stuk grond gekregen.¹¹ Maar wat zou Efraïm het bederven met z’n Baälsdienst. Met hém zou God niets kunnen beginnen.

Silo wordt Sion

“Hij verwierp de tent die bij Jozef stond, de stam Efraïm koos Hij niet.” Geen tabernákel meer in Sílo.¹² God gaf in plaats daarvan de voorkeur aan een témpel op ‘de Síonsberg’. Aan Jerúzalem. Aan de onbetekenende stam Júda. Aan herdersjongen Dávid, zelfs door z’n eigen vader aanvankelijk over ’t hoofd gezien.¹³ Dié zou een herder voor Gods volk kunnen zijn. Wat een verrassing! Het is de ‘wijze les’. Verwoord in het leerzame lied van Asaf. ‘Sinds lang verborgen’ in de Bijbelse geschiedenis. Waargemaakt door David, de nakomeling van Jakobs zoon Juda. En vooral door ‘dé goede herder’: Jezus Christus.¹⁴

‘van Golgota begon de victorie’

Jezus komt terug op Psalm 78. Dat is wanneer Hij ‘het koninkrijk van de hemel’ vergelijkt met het kleine zaadje van de mosterdplant dat uitgroeit tot een enorme struik. En met wat gist dat de inhoud van drie zakken meel laat rijzen. Deze ‘gelijkenissen’ zijn een voorbeeld van “wat sinds lang verborgen was.” “Sinds de grondlegging van de wereld,” schrijft Matteüs. Hetzelfde patroon. Juda stelde niets voor bij Efraïm, Sion niks bij Silo. Maar David zorgde voor een bloeiend koninkrijk. Zijn nakomeling Jezus lag in een voederbak voor schapen.¹⁵ Hij hing aan een kruis. Maar van Golgota begon de victorie!

het ijzersterke verhaal van Jezus

Hét grote verhaal dat kleine mensen moeten horen is dat van Jezus. Die zijn schaduwen in Oudtestamentische Bijbelse geschiedenissen vooruitwierp. De meest ‘roemrijke, krachtige daad van de HEER’ – vers 4 – is dat Hij door zijn Zoon mensen, die Hem steeds weer vergeten,

⁵ De Nieuwe Psalمبرijming 78:3.

⁶ Rechters 12,1-7.

⁷ I Koningen 11,26.28.

⁸ II Kronieken 25,7; Jesaja 7,5; 11,13.

⁹ Genesis 49,8-20; 49,22-26; Hebreeën 11,21.

¹⁰ Numeri 13,8.16; I Kronieken 7,20-27.

¹¹ Jozua 17,14-18.

¹² Beide woorden als synoniem in II Samuël 7,6: “אהל” en “משכן”.

¹³ I Samuël 16,11-13.

¹⁴ Johannes 10,11.14.

¹⁵ Lucas 2,7.12.16.

nieuwe kansen biedt. Het grote verhaal voor kleine mensen is het ijzersterke verhaal van Jezus Christus. Die een looser leek. Maar een nieuwe wereld bracht.¹⁶ Die van de geschiedenis heilsgeschiedenis maakt. Waarom ouders niet bang hoeven zijn voor de wereld waarin hun kleintjes opgroeien. Om wie de zwakke: 'Ik ben sterk' zegt. En de arme: 'Ik ben rijk'.

WIE HEEFT HET TE VERTELLEN?

kinderen en ouders

Kinderen zetten de toon in Psalm 78. Maar ouders ontbreken niet. "Onze ouders hebben het ons verteld." "Wij (de ouders) willen het onze kinderen niet onthouden." "Onze voorouders gaf de HEER de opdracht 'de torah'¹⁷ aan hun kinderen te leren." 'Het volgende geslacht' moet het 'weer aan hun kinderen vertellen'. Kleine kinderen moeten grote verhalen van huis uit kennen. Abraham moest het bij zijn kinderen doen.¹⁸ Joël, die verderop orakelt over 'zonen en dochters die zullen profeteren',¹⁹ begint met: "Vertel het aan je kinderen, en laten je kinderen het aan hun kinderen vertellen en hun kinderen aan het volgende geslacht."²⁰

verhalen van moeder

Het is dé manier waarop de kerk gebouwd wordt: "t Verbond met Abraham, zijn vrind, bevestigt God van kind tot kind."²¹ Van vader op zoon: van Jacob op Pieter, Rick op Jorn, Alex op Noah. Terwijl Marijn, Marlien en Marije een minimaal even belangrijke taak hebben. Hebben de meesten van ons Gods grote verhalen niet het eerst van hun moeder gehoord? God zij dank, "God brengt er nog meer bijeen dan al bijeengebracht zijn" – woorden uit Jesaja.²² In Albanië kinderen van ongelovige ouders. God weet wat Hij met de vakantiebijbelweek wil doen. Maar de 'normale' weg blijft 'in de geslachten'.

vooral zélf doen

Geloofsopvoeding kun je niet uitbesteden. Een gereformeerde school, activiteiten van de kerk of in het dorp: prachtig. Maar op catechisatie kan ik niet zoveel kwijt aan jongens en meisjes waar thuis niet gelezen, gebeden, gepraat en gezongen wordt. Kinderen mogen gedoopt worden wanneer een of beide ouders in Jezus geloven. "Wat het betékent gedoopt te zijn" leren ze 'begrijpen' wanneer ouders hen niet alleen 'láten onderwijzen' maar vooral hen ook zélf 'onderwijzen'.²³ Op de wijs van Deuteronomium 6: "Prent het uw kinderen in en spreek er steeds over, thuis en onderweg, als u naar bed gaat en als u opstaat."²⁴

zélf onder de indruk?

Is dit iets voor professionals? Hoezo? Bijna iedereen kan toch verhalen voorlezen? Grote verhalen uit kleine kinderbijbeltjes. Die kleine mensen de kans geven God te leren kennen. Hun hemelse Vader, die zich láát kennen – niet maar door een setje dogma's en een 'wetboek van strafrecht', maar – in de omgang met concrete zondige mensen uit het Oude en uit het Nieuwe Testament. En vooral in Jezus Christus. Moet je hiervoor hebben dóórgeleerd? Nee,

¹⁶ Romeinen 1,16; I Korintiërs 1,18.24.25.

¹⁷ Vers 5: 'הרות'.

¹⁸ Genesis 18,19.

¹⁹ Joël 3,1; Handelingen 2,17.

²⁰ Joël 1,3.

²¹ Gereformeerd Kerkboek psalm 105:5.

²² Jesaja 56,8.

²³ Doopformulier.

²⁴ Deuteronomium 6,7.

je moet gelóven. Kinderen merken heus of je zélf geïmponeerd bent. En zeker niet de Heilige Geest voor de voeten lopen door een negatieve houding tegenover Christus' gemeente.

niet jouw project

Kun je je doopbelofte waarmaken? Er is meer dan één vraag. En 't is maar goed dat vraag drié niét vraag één is. Vraag twee luidt of je zélf kunt smullen van grote verhalen die meer dan verhaaltjes zijn. Maar dááran vooraf gaat de vraag of je gelooft dat je baby een heilige is. Niet van zichzelf: Jacob en Marijn weten door Joost en Willem inmiddels beter. Maar omdat Gód hem gereserveerd heeft. Je kind is niet jouw project. Als er één is die erachter staat dat je kinderen goed terechtkomen is het God die jou zijn bloedeigen kind toevertrouwt.

HET NUT VAN VERHALEN

leren vertrouwen

Waarvoor staan er in de Bijbel geschiedenissen? Waarvoor moeten kleine mensen die grote verhalen kennen? Ik lees vers 7 nog eens: "Dan zouden zij op God vertrouwen, Gods grote daden niet vergeten en zich richten naar zijn geboden." De Heilige Geest wil door middel van de Bijbelse vertellingen iets bij hen bewerken. Kinderen moeten niet vóóral leren wat niét mág en wél móét. Het beste wat ouders hun kinderen kunnen bijbrengen is dat ze de HEER leren vertrouwen. En gaan begrijpen dat het niet goed komt als je God wántrouwt. En je je eigen gang gaat. Let maar op Efraïm.

'herder met hart'

Het grote verhaal van God is niet alleen leuk. Maar die stukken slaan we niet over. Paulus schrijft: "Ik wil graag dat u weet dat onze voorouders zich allemaal in de naam van Mozes lieten dopen in de wolk en in de zee."²⁵ "Toch liet God de meeste Israëlieten sterven in de woestijn. Het is een waarschuwing voor ons. Wij moeten geen slechte dingen willen doen, zoals zij."²⁶ Maar kom altijd uit bij Jezus Christus. Net als Psalm 78 bij David: 'de herder met een zuiver hart'. Leer kinderen dat ze, ook als ze falen, veilig zijn, om Jezus' wil.

pijnlijke bevalling

'Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst.' Jóngeren hebben toekomst wanneer ouderen niet uitverteld raken. Wanneer ze hun kinderen nog altijd de wáárheid durven zeggen: het grote verhaal van 'Jezus Christus – de gekruisigde',²⁷ 'de waarheid' in eigen persoon.²⁸ De waarheid mag best ongemakkelijk klinken. Voordat ze op eigen benen staan, moeten kinderen leren dat "hun oude, zondige leven moet afsterven."²⁹ Vertel hun dat ze gedoopt zijn omdat ze het offer van Jezus echt nódig hadden. Breng hen bij dat ook 'wédergeboorte' soms via een pijnlijke bevalling gaat. God accepteert hen zoals ze zijn. Maar wil hen nog veel mooier maken.

opscheppen over Jezus

Volksliederen zijn dikwijls opscheppertellingen. Psalm 78 is geen relaas om trots op te zijn. Des te geloofwaardiger is het verhaal. De moraal ervan is dat God zich er niet bij neerlegt dat

²⁵ I Korintiërs 10,1.2 – NBV.

²⁶ I Korintiërs 10,5.6 – BiGT.

²⁷ I Korintiërs 2,2.

²⁸ Johannes 14,6.

²⁹ Doopformulier.

'zondig ter wereld gekomen'³⁰ mensen steeds weer 'uit zwakheid in zonde vallen'.³¹ Dat bleek vroeger door Gods ingrijpen: van Silo naar Sion. Dat maakte Hij helemaal waar in Christus. Leer je kinderen op te scheppen over Jézus! Te 'roemen in Christus Jezus' – meer in Bijbeltaal.³² 'Van jongs af geleerd', in je 'laatste levensjaren' gedaan. De kerk heeft toekomst als ze doorgaat met 'het prijzen van Gods grote daden'.³³

Amen

Waarvandaan

³⁰ Doopformulier.

³¹ Doopformulier.

³² Filippenzen 1,26 – NBG-'51.

³³ Aanhalingen uit Gereformeerd Kerkboek psalm 71.